JUBILEJNÍ BENEFICE pro ARTURA ZÁVODSKÉHO

Sborník ke 100. výročí narození
prof. PhDr. Artura Závodského, DrSc.

Masarykova univerzita
Brno 2012

JUBILEJNÍ BENEFICE
PRO ARTURA ZÁVODSKÉHO

muni
PRESS

Artur Závodský r. 1977

JUBILEJNÍ BENEFICE PRO ARTURA ZÁVODSKÉHO

Sborník ke 100. výročí narození prof. PhDr. Artura Závodského, DrSc.
Masarykova univerzita
Brno 2012

Editoři: Michaela Hashemi a Miroslav Plešák

© 2012 Masarykova univerzita

ISBN 978-80-210-7552-8 (online : pdf)
ISBN 978-80-210-6157-6 (brožovaná vazba)

OBSAH

Slovo úvodem 11

KOLEGOVÉ A SPOLUPRACOVNÍCI

Antonín Bartoněk
Vycpaný zajíc v 2. C, magnetofon prvobytně pospolný
a všehochuť o starořeckém světě 15

Ivan Dorovský
Žít a nechat žít 17

Eugenie Dufková
Pozdní otázky pro pana profesora 20

František Hejl
Pro memoria kolegy a spolubojovníka,
prof. PhDr. Artura Závodského, DrSc. 24

Milan Jelínek
Artur Závodský – badatel teatrolog 27

Ivo Osolsobě
Pocta profesoru Závodskému 30

Krystyna Kardyni-Pelikánová
Profesor Artur Závodský – významný vědec energické
a hluboce lidské osobnosti 31

Jaroslav Sedlář
K 100. jubileu Artura Závodského 34

Miloš Schnierer
O jednom odborném spříznění 38

Zdeněk Smejkal
V protivenstvích doby 41

Milan Suchomel 45

Miloš Štědroň
Artur Závodský 46

Jiřina Telcová
Malá vzpomínka 48

Jiří Vysloužil
Malé rozpomínání na prof. Artura Závodského 50

Stanislav Žaža
Artur Závodský a antika 52

DIVADELNÍCI

Libuše Billová 57

Jiří Dušek 58

Arnošt Goldflam 59

Mojmír Heger
Monolog herce v. v. Mojmíra Hegera o panu profesoru Závodském,
strážci brněnského Olympu 60

Jana Hlaváčková
Střípky 62

Miloš Hynšt
Osobnost od A až do Zet A R T U R Z Á V O D S K Ý 64

Jana Janovská
Kritické oko i pohlazení Artura Závodského 65

Jiří Jurka 67

Zdeněk Kaloč
Je to tak dávno...! 68

Vladimír Krejčík 70

Ivo Krobot 71

Miloš Kročil 72

Helena Kružíková 74

Pavel Kunert 76

Jaroslav Kuneš 77

Zora Matoušková 78

Arnošt Moulík 79

Gustav Oplustil 81

Milan Pokorný 86

Jiřina Prokšová
Vážený kritik Artur Závodský 88

Jaroslav Tuček
Jak se významný teatrolog Artur Závodský stal mým strýcem,
aniž o tom věděl 89

STUDENTI

Pavel Aujezdský
Vzpomínka na divadelní proseminář prof. Artura Závodského 95

Jaroslav Blecha 97

Václav Cejpek
Artur Závodský – léta sedmdesátá aneb Co zůstává 99

Vladimír Čech
Vzpomínky na pana profesora nevodnes' čas 103

Armin Delong 106

Jaromír Dufek
O jedné „krvavé pointě" 107

Margita Havlíčková 110

Petra Heerenová 112

Stanislav Jabůrek
Bylo to dobré, pane profesore. Díky... 113

Olga Jeřábková
Hra o mládí a studování 117

Miloš Kalenda
Mé setkání s panem profesorem 118

Danuše Kšicová
Vzpomínka na osobnost Artura Závodského
k jeho letošnímu dvojímu výročí 121

Petr Oslzlý 124

Miroslav Plešák
Port Artur 127

Miloš Remunda
Mé návštěvy 131

Ladislav Soldán
Nejmladší z prvních dálkařů 134

Stanislava Střelcová – Štědroňová
Odvážně a lidsky 137

Mojmír Weimann
Díky, pane profesore 140

Libuše Zbořilová
Díky, pane profesore! 147

Michal Žák
Jako had z ráje 151

PŘÁTELÉ RODINNÍ A JINÍ

Jindra Delongová 155

Věra Mikulášková
Vzpomínka k jednomu století 158

Michaela Soleiman pour Hashemi
Krásný Artur 159

Sylva Šantavá-Krohová
Pan prof. Artur Závodský 162

MEZI LITERATUROU A DIVADLEM 163

Přispěvatelé 170

Ediční poznámka 175

Poděkování 176

Slovo úvodem

Čtenářům sborníku předkládáme šedesát jeden text, v nichž kolegové a spolupracovníci, divadelníci, studenti a rodinní přátelé vzpomínají na profesora PhDr. Artura Závodského, DrSc., jako na osobnost výraznou a podněcující. Náš sborník tedy převážně neobsahuje ryze odborné či populárně odborné stati (základní bibliografie jubilanta se uvádí v knize *Na křižovatce umění*, 1973, dále pak ve Slovníku české literatury po roce 1945, 1998, heslo bylo aktualizováno 2006), zato přináší jedinečné svědectví o dílčích osudech a dobové atmosféře tehdejšího a odborného kulturního života. Čest památce profesora Závodského, kterého si uvedenými příspěvky dovolujeme připomenout v souvislosti se stým výročím jeho narození a třicátým výročím jeho smrti.

Jménem redakce sborníku

Michaela Hashemi a Miroslav Plešák

KOLEGOVÉ
A SPOLUPRACOVNÍCI

Antonín Bartoněk

Vycpaný zajíc v 2. C, magnetofon prvobytně pospolný a všehochuť o starořeckém světě

Přišel k nám někdy na podzim 1938 do sekundy C klasického gymnázia v Brně na ulici Legionářské nový profesor, řekl, že se jmenuje Artur Závodský, přinesl s sebou vycpaného zajíce a na úrovni sekundánského posluchačstva o něm zajímavě povídal. Hodina pak proběhla beze zkoušení, to bylo v tom okamžiku důležité. Pokládali jsme jej proto za přírodovědce, a někteří ještě možná pokládají dodnes, pokud žijí a ještě si na to vzpomínají. Pak jsme ho na škole již neviděli a nic dalšího se o něm nedověděli. Že se narodil v Martinově u Ostravy a že bude za války učit v Hranicích na gymnáziu, že tam v r. 1942 přispěje k založení Beskydského divadla a po válce se v Brně stane významným odborníkem v teatrologii, to nám řečeno nebylo a tehdy vlastně ještě zčásti ani řečeno být nemohlo. Poté, co jsem v r. 1945 přišel studovat latinu a řečtinu na Filozofickou fakultu MU, časem jsem se s tímto jménem začal setkávat, ale asi jsem si zpočátku myslel, že jde o dvě osoby stejného jména.

Když se mi pak po skončení vojenské základní služby poštěstilo na podzim v r. 1952 získat místo asistenta pro klasické jazyky na filozofické fakultě v Brně a stal jsem se tam členem kulturní komise ROH, nabídl mi nějaký známý, že nám je brněnské rozhlasové studio ochotno na pár dní zapůjčit na ukázku jakýsi zázračný přístroj na způsob zdokonaleného gramofonu, jemuž se prý říká magnetofon. Byl to přístroj neskladný a neskutečně veliký, přivezlo jej nákladní auto, a aby se dal na fakultě snáze umístit, byl instalován v posluchárně č. 1, hned v přízemí nedaleko tehdejší vrátnice na Grohově ulici. Co nám tehdy technik z rozhlasu o magnetofonu vykládal, už si moc nevzpomínám, ale ani to není důležité, protože zhruba za dalších patnáct let měl svůj magnetofon sonet duo, malý a přenosný, skoro každý z nás – než se doba zase změnila

a magnetofony vyšly rychle z módy a byly nahrazeny modernějšími prostředky záznamové techniky. Pro mne však mělo dočasné umístění rozhlasového magnetofonu na filozofické fakultě ten význam, že se jeho instalace zúčastnil dr. Artur Závodský, nedávno jmenovaný docent české literatury, a já jsem se ho osmělil zeptat na toho zajíce ze sekundy C. Dověděl jsem se od pana docenta, že do naší třídy přišel skutečně on, když před válkou nějakou dobu suploval na brněnských gymnáziích, než odešel učit do Hranic. Já jsem se přitom pochlubil, že jsem v chlapeckém věku strávil s rodiči několikrát asi po týdnu v Teplicích u Hranic a že se mi tam líbily koncerty vojenské hudby z hranické vojenské akademie, a hlavně oslík, který při přesunu do Teplic a zpět táhl na vozíku veliký buben. Když pak přišla řeč na nedalekou hranickou propast, dostalo se mi výkladu, že se jmenuje Kmotrova díra a že tam vylákal a zavraždil nějakou ženu z Vídně známý moravský sériový vrah Hugo Schenk. Já jsem se přiznal, že to jméno neznám, a tak se mi dostalo promptně výkladu o českých a moravských loupežnících: o Babinském jsem sám něco věděl z návštěv Špilberku, ale navíc jsem byl poučen, že běžné brněnské slovo „grázl" je česká podoba jména proslulého moravsko-rakouského loupežníka Grasela od Moravských Budějovic.

Moje třetí vzpomínka je z doby, kdy byl profesor Artur Závodský na přelomu 50. a 60. let proděkanem pro vědecký výzkum. Na začátku mého fakultního habilitačního řízení vyšlo najevo, že pracuji na publikaci, v níž by měl být vhodným způsobem propojen svět jednotlivých starořeckých krajin se stručným výkladem o kultuře starých Řeků, zvláště o jejich literatuře a výtvarném umění. V této souvislosti mi prof. Závodský navrhl, abych pro něho písemně připravil hlavní obrysy své práce a nastínil její hlavní kapitoly, on že mi poradí, jak to propojení provést. Připravil jsem tedy po našem rozhovoru názvy a charakteristiky asi dvaceti pěti kapitol, z nichž byly dvě třetiny věnovány výkladům nejen o jednotlivých starořeckých krajinách, ale i o tamějších hlavních božstvech, příp. světských osobách tamní mytologie, historie, slovesné i výtvarné kultury; tuto topografickou síť starého řeckého světa – i s řeckými oblastmi v Malé Asii, na Kypru, v jižní Itálii a na Sicílii – jsem nakonec doplnil trojicí na sebe navazujících kulturně orientovaných kapitol, směřujících od prvopočátků starořecké historie až po byzantské období. Profesoru Závodskému se konspekt práce, jak říkal, docela líbil a zejména mi poradil, jak výklad nepřeexponovat detaily, ale naopak že jej musím prokládat kratšími zajímavými odbočkami. Nástin monografie našel pozitivní odezvu u nakladatelství Orbis, které si můj knižní titul dalo do plánu. Jenže pak nastaly běžné komplikace, spojené s různými personálními změnami, ale věci to příliš neuškodilo, protože co je deset let proti historii starého Řecka, jak mě prof. Závodský stále utěšoval. Tím se stalo, že výsledná publikace *Světem starých Řeků* vyšla teprve koncem 70. let, tedy alespoň ještě za jeho života.

Toto jsou tři moje vzpomínky na pana profesora Artura Závodského, vybrané z mnohých dalších. Jsou tři a kupodivu ani jedna není přímo o divadle!

Ivan Dorovský

Žít a nechat žít

Již od druhého ročníku jsem sice publikoval své příspěvky v řeckém a makedonském tisku a také v brněnské Rovnosti a v Hostu do domu, byly to různé zprávy, kratší články a jazyková okénka, ale psát do odborného tisku jsem se ještě neodvažoval. Byl jsem ve čtvrtém ročníku studia, když se mi dostala do rukou kniha řeckého autora Georgiose Zoidise Patroparadoti filia (Zděděné přátelství). Zaujala mě. Sedl jsem a napsal o ní několik stran. Říkejme tomu recenze. Spíše však se mi povedlo převyprávět její obsah a sdělit, čím mě zaujala. Dělal jsem tenkrát tzv. pomocnou vědeckou sílu na rusistice a sedával jsem v pracovně s dr. Jiřím Broncem a dr. Vlastou Vlašínovou.

Artura Závodského jsem znal od vidění jako proděkana pro vědeckou činnost. Vypadal velmi důstojně a působil značně nepřístupně. Zaslechl jsem několikrát od tehdejšího asistenta, později vynikajícího muzikologa Rudolfa Pečmana, mluvit o něm v různých souvislostech jako o *schöne Arturovi*. Takto jej údajně nazýval profesor Frank Wollman.

Zjistil jsem, že A. Závodský je výkonným redaktorem literárněvědné řady sborníku prací filozofické fakulty. Jednoho dne jsem mu z pracovny zatelefonoval a chvějícím se hlasem se ho zeptal, zda by nechtěl do sborníku recenzi na jednu řeckou práci. Odpověděl mi, že právě rediguje texty do nového čísla sborníku a že mu mám svou recenzi přinést.

Když jsem vstoupil do jeho pracovny, spatřil jsem robustní postavu sedící za stolem zavaleným knihami, texty, papírky, tužkami a různými dalšími věcmi. Pozval mě dál, vybídl, abych si sedl na židli vedle jeho stolu a pousmál se na mne. Viděl, že mám trému a že se stydím. Převzal můj text a řekl mi, že mi dá vědět, zda jej do sborníku zařadí. Asi po týdnu mi zavolal, abych si přišel pro svou recenzi. Moc nadějí na její přijetí jsem si nedělal. On mi ji však podal a řekl, abych ji podle jeho úprav přepsal a donesl mu ji co nejdříve. Když

jsem ji až na kolejích na Gorkého ulici, kde jsem tehdy bydlel, viděl, v první chvíli jsem se zděsil. Tužkou byly opraveny všechny moje pravopisné chyby i stylistické neobratnosti. Dal si s tím nesmírnou práci, věnoval tomu mnoho času. Teprve později, když už jsem byl několik let členem jím vedené Katedry slovanských literatur, divadelní a filmové vědy, jsem zjistil, že důsledně požaduje od svých spolupracovníků kvalitně odvedenou práci. Právě v době svého působení na jeho katedře jsem ho blíže poznal a ocenil jako člověka velkého ducha a širokého srdce. Ačkoli jsem v kolektivu patřil k nejmladším členům, choval se ke mně bez výjimky kolegiálně a přátelsky. Vykal mi, avšak oslovoval mne křestním jménem. Získal si mou naprostou úctu tím, jak razil heslo *Žít a nechat žít*, jímž se také sám ve svém životě a jednání řídil.

V sedmdesátých a osmdesátých letech (to už jsem nebyl členem jeho katedry) jsem ho často vídal v čítárně fakulty i Univerzitní knihovny. Denně četl denní a periodický tisk. V kapsičce saka nosil malou tužtičku, jíž si zapisoval na útržky papíru všechny informace, které ho zaujaly. Kromě kulturní stránky *Rovnosti* a *Svobodného slova* jsem pravidelně četl také kulturní stránku *Lidové demokracie*. Nejčastěji bývala plná kratičkých glos, zpráviček a poznámek, podepsaných snad všemi jeho asi desíti šiframi, nejčastější z nich byla zkratka **az.**

Dodnes mi utkvěla v paměti vzpomínka, která je spojena s cestou asi deseti brněnských účastníků na mezinárodní sjezd slavistů ve Varšavě v roce 1973. Ve vlaku z Přerova do Varšavy Roman Mrázek otevřel nejnovější číslo sborníku prací fakulty a komentoval jednotlivé příspěvky. Už si nevzpomenu, kdo z fakultních autorů v něm měl devět příspěvků. Myslím, že právě Artur Závodský. Kromě jedné stati to ovšem byly recenze a zprávy. Rozvinula se vášnivá debata. Mrázek hlasitě prosazoval, že od jednoho autora by mohlo být v jednom čísle sborníku nejvíce pět příspěvků, devět textů že je příliš.

Po několika dnech sjezd skončil a my účastníci z Brna jsme se společně vraceli zpět. V kupé jsem seděl s Arturem Závodským a s rusisty, které jsem znal. Mluvilo se o všem možném. Vlastně mluvili jiní, já jsem pouze pozorně naslouchal, protože jsem byl nejmladší. Přišla řeč také na to, jaké dárky jsme nakoupili našim manželkám. Artur sáhl do aktovky a vytáhl velikánské zápalky a balíček čaje. *Květě jsem koupil zápalky, jaké u nás nejsou, a polskou herbatu* – pronesl. Tenkrát se mi podobné dárky pro manželku zdály neobvyklé. Teprve časem jsem pochopil, jak Artur Závodský uvažoval prakticky. A že určitě svými dárky manželku potěšil.

Artur Závodský dovedl potěšit vždycky, ať už své blízké doma nebo své spolupracovníky. Rozhodně nikoho úmyslně nezarmoutil. Nikdy jsem nepostřehl, že by někomu záviděl nebo někoho pomlouval.

Od konce šedesátých let minulého století, kdy už jsem byl vědeckým pracovníkem kabinetu balkanistiky a hungaristiky, jsme se s Arturem Závodským ještě více sblížili. Spojoval mě s ním mj. jeho zájem o básnickou tvorbu Jiřího

Wolkera a Petra Bezruče. Sledoval jsem totiž pronikání a recepci jejich díla u jižních Slovanů a zajímal jsem se o divadlo a drama. Rád jsem proto přispěl do obsáhlého sborníku k jeho šedesátinám *Na křižovatce umění* (1973).

Prof. dr. Artur Závodský, DrSc., mi věnoval knížky, které vydal, a já jsem některé z nich recenzoval v brněnském denním a odborném tisku. Velmi mi pomohla zejména jeho pojednání o struktuře dramatu. Cenil jsem si jeho pracovitosti, soustavnosti a kritičnosti při sledování činoherních inscenací v brněnských i tehdejších krajských divadlech. Pravidelně o nich psal v brněnském tisku, především v *Lidové demokracii*, *Svobodném slově* a v *Rovnosti*. Pro mou teatrologickou orientaci byly Závodského divadelní kritiky směrodatné a poučné.

Heslo *Žít a nechat žít*, které Artur Závodský razil, prozrazovalo mj. jeho těžké a kruté životní osudy. Jeho životní filozofii, jeho charakter a vztah ke kolegům a k lidem vůbec nesporně formoval koncentrační tábor, pochod smrti do Dachau i těžké onemocnění skvrnitým tyfem, které v tehdejších tragických podmínkách prodělal.

Když jsem ho v letních měsících potkával nejčastěji u fakulty nebo v Univerzitní knihovně, na mou otázku, proč není na dovolené, vždycky odpovídal: *O prázdninách nikdy z Brna neodcházím. Město je totiž vylidněné a je tu klid k práci.* Pro mne byl a napořád zůstane Artur Závodský rozvážný, laskavý, velice taktní, cílevědomý a nesmírně pracovitý člověk, který celý svůj život věnoval vědě, literatuře a divadlu.